

1 Co znamená pojem „rodičovská odpovědnost“ v praxi? Jaká jsou práva a povinnosti osoby s rodičovskou odpovědností?

V italském právním řádu byl pojem „rodičovská pravomoc“ (*potestà genitoriale*) nahrazen pojmem „rodičovská odpovědnost“ (*responsabilità genitoriale*) zákonem o reformě rodičovství (zákon č. 219/2012) a legislativním nařízením č. 154/2013, jehož ustanovení vstoupila v platnost dne 7. února 2014.

Rodičovskou odpovědností se rozumí povinnost zaopatřit, vychovávat a vzdělávat děti a poskytovat jim morální podporu, a to s náležitým přihlédnutím k jejich schopnostem, dispozicím a přáním.

Děti mají rovněž právo na udržování vyváženého a trvalého vztahu s oběma rodiči, na péči, výchovu, vzdělávání a morální podporu ze strany každého rodiče a na udržování přiměřených vztahů s předky a příbuznými každého rodiče.

Děti samotné mají také povinnosti: respektovat své rodiče a podílet se na fungování rodiny v době, kdy v rodině žijí.

2 Kdo obvykle nese rodičovskou odpovědnost vůči nezletilému?

Rodičovská odpovědnost vzniká ze zákona, pokud rodiče uzavřeli manželství. V tomto případě nesou rodičovskou odpovědnost vůči svým dětem oba rodiče. Neuzavřeli-li rodiče manželství, nese rodičovskou odpovědnost rodič, který uzná dítě za své. Pokud dítě uznají za své oba rodiče, nesou a vykonávají oba rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti stejně, jako kdyby uzavřeli manželství. Jestliže rodiče neuzavřeli manželství a neuznají současně dítě za své, nemůže bez souhlasu rodiče, který již dítě uznal za své, dojít k druhému uznání.

Rodičovskou odpovědnost musí rodiče vykonávat po společné dohodě s přihlédnutím ke schopnostem, přirozeným dispozicím a přáním dítěte. Rodiče musí zejména na základě společné dohody stanovit obvyklé bydliště dítěte.

3 Pokud rodiče nejsou způsobilí nebo si nepřejí nést rodičovskou odpovědnost vůči svým dětem, je možné místo nich jmenovat jinou osobu?

Chybí-li dítěti dočasně vhodné rodinné prostředí, jsou přijata opatření k svěřeni dítěte do pěstounské péče jiné rodině.

Pokud rodiče neprokážou dostatečnou způsobilost k péči a výchově svých dětí, jsou-li například mimořádně konfliktní, soudy často svěří dítě do péče sociálním službám v místě bydliště rodiny. To obvykle zahrnuje omezení výkonu rodičovské odpovědnosti: služby sociální péče v místě bydliště rodiny obvykle rozhodují o otázkách týkajících se zdraví, vzdělávání a výchovy dítěte. V těchto případech dítě často i nadále žije se svými rodiči, nebo s jedním z nich. V nejzávažnějších případech nařídí soud odebrání dítěte z rodiny.

Pokud rodič porušuje nebo zanedbává své povinnosti či zneužívá související pravomoci, což dítěti působí vážnou újmu, může soud nařídít odnětí rodičovské odpovědnosti tomuto rodiči.

Jestliže oba rodiče zemřeli, byla jim odňata rodičovská odpovědnost nebo nejsou způsobilí vykonávat rodičovskou odpovědnost z jiného důvodu, je ustanoven opatrovník. Opatrovník o dítě pečuje, zastupuje je ve všech občanskoprávních řízeních a spravuje majetek dítěte.

Občanský zákoník stanoví rovněž možnost soudu ustanovit zvláštního opatrovníka, pokud rodiče nejsou společně způsobilí nebo si nepřejí (nebo pokud rodič vykonávající výlučnou rodičovskou odpovědnost není způsobilý nebo si nepřeje) provést jeden či více úkonů v zájmu dítěte mimo běžné organizační záležitosti. V těchto případech je k provedení těchto zvláštních úkonů zmocněn opatrovník.

4 Jestliže jsou rodiče rozvedeni nebo žijí odděleně, jak se stanoví rodičovská odpovědnost pro budoucnost?

Rodičovská odpovědnost obou rodičů po rozluce, rozpadu manželství, skončení jeho občanskoprávních účinků, zrušení nebo prohlášení manželství za neplatné nekončí.

Obvyklou formou péče, která zajišťuje společné rodičovství, je společná péče, kdy rodičovskou odpovědnost vykonávají oba rodiče.

Rozhodnutí, která jsou v nejvyšším zájmu dítěte a která se týkají vzdělávání, výchovy, zdraví a volby obvyklého bydliště dítěte, jsou přijímána po vzájemné dohodě rodičů a v nejlepším zájmu dítěte s přihlédnutím k jeho schopnostem, přirozeným dispozicím a přáním; s ohledem na běžné organizační záležitosti mohou naopak rodiče vykonávat rodičovskou odpovědnost samostatně (§ 337 občanského zákoníku).

Společná péče nutně neznamená, že dítě dělí svůj čas mezi rodiče stejným dílem. V rozhodnutí o rozluce nebo rozvodu manželství je obvykle určeno, se kterým rodičem dítě žije ve společné domácnosti, tj. rodič, s nímž dítě trvale žije, a jsou v něm stanoveny podmínky, za nichž může rodič, který s dítětem nežije ve společné domácnosti, trávit čas s dítětem. Je rovněž možné, aby byl čas, který dítě stráví s každým z rodičů, rozdělen stejným dílem, pokud rodiče bydlí blízko a vedou podobný životní styl, pakliže takováto úprava nemá nepříznivý vliv na společenský či školní život dítěte.

Není-li však společná péče v nejlepším zájmu dítěte, může soudce svěří dítě do výlučné péče jednomu z rodičů, a to odůvodněným rozhodnutím (§ 337c občanského zákoníku).

K nejčastějším případům svěření výlučné péče patří tyto situace: 1. pokud jeden z rodičů ohrožuje fyzické nebo psychické blaho dítěte (rodič dopouštějící se násilí, rodič odsouzený za závažnou trestnou činnost, drogově závislý rodič nebo alkoholik); 2. není-li rodič schopen podporovat dítě morálně a materiálně, nebo neprojevuje-li o dítě zájem; 3. pokud jeden z rodičů ponižuje druhého rodiče před dítětem; 4. je-li nepřátelství mezi rodiči natolik velké, že by mohlo narušit duševní rovnováhu dítěte a jeho psychofyzický rozvoj.

V případě výlučné péče vykonává rodičovskou odpovědnost pouze rodič, jemuž bylo dítě svěřeno do péče, avšak rozhodnutí v nejvyšším zájmu dítěte musí činit oba rodiče, není-li stanoveno jinak kvůli obzvláště závažným okolnostem, například kvůli násilnému chování či zneužívání (§ 337c občanského zákoníku).

Rodič, který nevykonává rodičovskou odpovědnost, má právo a povinnost sledovat vzdělávání, výchovu a životní podmínky dítěte (§ 316 poslední odstavec).

5 Jestliže se rodiče dohodnou na otázkách rodičovské odpovědnosti, jaké náležitosti musí splnit, aby tato dohoda byla právně závazná?

Dohoda rodičů ohledně způsobu výkonu rodičovské odpovědnosti po rozluce musí být předložena místně příslušnému soudu, který poté zjistí, zda dohoda zaručí práva a blaho dětí, či nikoli; je-li tomu tak, soud dohodu schválí.

Pokud si manželé s nezletilými dětmi přejí rozlukou nebo rozvod manželství a dospějí k dohodě o péči o děti a výkonu rodičovské odpovědnosti, mohou si vybrat mezi dvěma řešeními:

a) mohou podat soudu společný návrh a nechat dohodu schválit;

b) mohou využít „jednání za účasti právníka“ (§ 6 legislativního nařízení č. 132/2014): jedná se o dohodu, v níž se strany dohodnou na spolupráci v dobré víře a spravedlivě za účelem smírného vyřešení sporu týkajícího se jejich rozluky a péče o děti.

V případě nezletilých dětí (avšak také dospělých dětí, které nejsou způsobilé k právům a právním úkonům nebo jsou těžce zdravotně postižené či nejsou ekonomicky soběstačné) musí být dohoda, již bylo dosaženo při jednání za účasti právníka, předložena do deseti dnů státnímu zástupci u příslušného soudu, který dohodu schválí, pakliže se domnívá, že je v zájmu dětí. Jestliže však má státní zástupce za to, že dohoda není v nejlepším zájmu dětí, předloží ji do pěti dnů předsedovi soudu, který v rámci následujících třiceti dnů stanoví datum, kdy se mají strany dostavit k soudu, a bude neprodleně jednat.

Jakmile byla dohoda schválena, rovná se soudnímu rozhodnutí vydanému v souvislosti s rozlukou nebo rozvodem manželství.

Pokud rodiče neuzavřeli manželství, je možné pouze první řešení (tj. dohoda schválená soudem).

6 Jestliže se rodiče nedohodnou o otázkách rodičovské odpovědnosti, jaké jsou alternativní prostředky pro vyřešení sporu bez účasti soudu?

Za účelem vyřešení případných problémů souvisejících s výkonem rodičovské odpovědnosti se mohou rodiče obrátit na rodinného mediátora. Cílem mediace není usmíření dvojice, nýbrž má umožnit, aby bylo dosaženo vzájemné dohody o podmínkách výkonu rodičovské odpovědnosti, a tím zabránit jakémukoli konfliktu nebo její zmírnit. Řešení, jichž bylo společně dosaženo, je však nutno předložit soudu, který posoudí, zda je respektován zájem dítěte. Pokud spor přetrvává, bude postoupen soudu, který je příslušný pro řízení o rozluce, rozvodu manželství a péči o dítě.

7 Jestliže se rodiče obrátí na soud, o jakých otázkách týkajících se nezletilého může soud rozhodnout?

Je třeba rozlišovat dva scénáře.

a) Pokud se rodiče nedohodnou na obzvláště důležitých otázkách, mohou spor předložit soudu. V těchto případech soud navrhne nejprve řešení, která nejlépe odpovídají zájmu dítěte a rodinné jednotky. Pokud spor trvá, udělí soud pravomoc rozhodnout o konkrétní otázce rodiči, o němž se domnívá, že bude s největší pravděpodobností chránit zájmy dítěte.

b) Rodiče mohou podat soudu žalobu na vydání rozhodnutí o péči o děti a jejich umístění (obvykle v případě rozluky rodičů). V tomto případě soud rozhodne o:

péči o děti, přičemž zvolí v prvé řadě řešení spočívající ve společné péči (tj. ze strany obou rodičů),

době a podmínkách bydlení s každým z rodičů,

výši výživného na dítě a obecně příspěvku každého rodiče na výdaje na péči o děti, jejich vzdělávání a výchovu.

Jelikož nejdůležitější rozhodnutí musí být učiněna po vzájemné dohodě i po rozluce či rozvodu rodičů, mohou rodiče v případě, že se nedohodnou na jednotlivých záležitostech, předložit spor soudu, jak bylo uvedeno v písmenu a).

8 Jestliže soud rozhodne o svěření dítěte do péče výlučně jednomu z rodičů, znamená to, že tento rodič může rozhodovat o všem, co se tohoto dítěte týká, aniž by to musel konzultovat s druhým rodičem?

Rodič, jemuž byly děti svěřeny do výlučné péče, vykonává výlučnou rodičovskou odpovědnost, nenařídí-li soud jinak. Dotyčný rodič může zejména samostatně přijímat rovněž jiná než běžná organizační rozhodnutí.

I v případě, že jednomu z rodičů byla svěřena výlučná péče, rozhodnutí v nejlepším zájmu dětí (rozhodnutí týkající se jejich vzdělávání, výchovy a zdraví) musí přijmout oba rodiče, není-li v rozhodnutí o péči stanoveno jinak.

Soudci obvykle rozhodnou, že souhlas rodiče, jemuž nebyla péče svěřena, není nutný, je-li tento rodič nepřítomný, netečný, nedosažitelný nebo pokud se v minulosti dopustil násilí či zneužívání.

Rodič, jemuž nebyly děti svěřeny do péče, má právo a povinnost sledovat jejich vzdělávání, výchovu a životní podmínky a může se obrátit na soud, pakliže se domnívá, že byla učiněna rozhodnutí, která jsou v rozporu se zájmem dětí.

9 Jestliže soud rozhodne o společné péči rodičů, co to v praxi znamená?

Je-li rozhodnuto o společné péči, vykonávají rodičovskou odpovědnost oba rodiče, kteří se musí dohodnout na směřování života dětí a přijímat společně rozhodnutí týkající se vzdělávání, výchovy, zdraví a volby místa obvyklého bydliště dětí, přičemž je zajištěno, že tato rozhodnutí jsou v nejlepším zájmu dětí. Co se týká rozhodnutí o běžných organizačních záležitostech, rodiče vykonávají během doby, kdy děti žijí s nimi, rodičovskou odpovědnost zpravidla sami.

10 Na jaký soud nebo úřad je třeba se obrátit s žalobou přiznání o rodičovské odpovědnosti? Jaké náležitosti je nutno dodržet a jaké dokumenty je třeba předložit?

Pro všechna řízení týkající se péče o děti a ostatních záležitostí souvisejících s rodičovskou odpovědností je příslušný obecný soud (*Tribunale ordinario*). Týká-li se spor odnětí či omezení rodičovské odpovědnosti nebo obnovení rodičovské odpovědnosti bez jakýchkoli záležitostí souvisejících s péčí o děti, je příslušný soud pro mladistvé (*Tribunale per i minorenni*).

11 Jaké řízení se v těchto případech používá? Existuje zrychlené řízení?

Je-li záležitost týkající péče o děti a výkonu rodičovské odpovědnosti vůči dětem narozeným v manželství součástí sporu souvisejícího s rozlukou nebo rozvodem manželství, je postup stanoven v oddíle věnovaném [rozvodu manželství](#).

Opatření týkající se péče a výkonu rodičovské odpovědnosti vůči nemanželským dětem přijímá soud v neveřejném jednání poté, co si vyžádal souhrnné informace a vyslechl státního zástupce a rodiče; v naléhavém případě může soud nařídit předběžná opatření v zájmu dítěte.

V obou případech může soud nařídit bezodkladná předběžná opatření na ochranu dětí. Řízení se liší v závislosti na tom, zda se týká dětí dvojic, které neuzavřely manželství, nebo sezdaných dvojic, v obou případech je však příslušný obecný soud.

Stejně jako ve všech řízeních týkajících se dětí soud dítě starší dvanácti let nebo je-li schopné vlastního úsudku.

12 Mohu získat právní pomoc na pokrytí nákladů řízení?

Právní pomoc lze získat na uhrazení nákladů řízení o rozluce, rozvodu manželství a péči o děti nebo řízení o omezení či odnětí rodičovské odpovědnosti.

13 Je možno se odvolat proti rozhodnutí ve věci rodičovské odpovědnosti?

Opravné prostředky proti rozhodnutím o rodičovské odpovědnosti lze podat odvolacímu soudu (*Corte d'Appello* – soud druhého stupně).

14 V určitých případech může být nezbytné obrátit se na soud, aby rozhodnutí ohledně rodičovské odpovědnosti vymohl. Jaký postup se v těchto případech použije?

Rozhodnutí soudu týkající se rodičovské odpovědnosti jsou vykonatelná.

15 Co bych měl učinit, aby bylo rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno soudem v jiném členském státě, uznáno a vykonáno v tomto členském státě?

Rozhodnutí o rodičovské odpovědnosti vydané soudem jiného členského státu se uznává automaticky. Podle nařízení (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 však může kterákoliv zúčastněná strana požádat o rozhodnutí o uznání nebo odepření uznání rozhodnutí.

Za účelem výkonu rozhodnutí musí zúčastněná strana podat návrh na výkon rozhodnutí místně příslušnému odvolacímu soudu. Jakmile bylo rozhodnutí prohlášeno za vykonatelné, je vykonáno za stejných podmínek, jaké by se použily v případě, že by rozhodnutí bylo vydáno v daném členském státě.

16 Na který soud v tomto členském státě bych se měl obrátit, chci-li napadnout uznání rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno soudem v jiném členském státě? Jaký postup se v těchto případech použije?

Příslušným soudním orgánem je místně příslušný odvolací soud (ve vztahu k místu, kde má být rozhodnutí vykonáno, v souladu s vnitrostátními pravidly). Soudní řízení je vedeno ve formě sporného řízení a končí deklaratorním rozsudkem, proti němuž lze podat kasační opravný prostředek (*ricorso per cassazione*).

17 Jaké právo použije soud v řízení o rodičovské zodpovědnosti, jestliže dítě nebo strany nežijí v tomto členském státě nebo mají různou státní příslušnost?

Jelikož Itálie ratifikovala Haagskou úmluvu z roku 1996, použijí se ustanovení této úmluvy. Přiznání a zánik rodičovské odpovědnosti, výkon rodičovské odpovědnosti a odnětí či omezení rodičovské odpovědnosti se proto řídí právem státu obvyklého bydliště dítěte.

Poslední aktualizace: 01/07/2019

Za originální verzi stránky (v jazyce daného členského státu) odpovídá příslušné kontaktní místo Evropské soudní sítě. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. ESS-O ani Evropská komise neodpovídá ani neručí za informace a data, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.